



ETNINĖS KULTŪROS GLOBOS TARYBA

Biudžetinė įstaiga, J.Tumo-Vaižganto g.4-1, LT-01108 Vilnius. Tel. (8 5) 210 7161, faks. (8 5) 210 7160, el. p. info@ekgt.lt.
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188756614.

Lietuvos kultūros tarybos
pirmininkei Astai Pakarklytei

2021-06-28 Nr. S-97

DĖL KULTŪROS RĖMIMO FONDO LĖŠOMIS FINANSUOJAMŲ PROJEKTŲ TEIKIMO GAIRIŲ PROJEKTO

Etninės kultūros globos taryba (toliau – EKGT), veikianti remiantis Lietuvos Respublikos etninės kultūros valstybinės globos pagrindų įstatymu (toliau – EK) kaip Seimui atskaitinga ekspertinė įvairių etninės kultūros sričių atstovus sujungianti institucija, pagal EK įstatymo 6¹ straipsnio 6 dalies 5 punktą įgyvendina uždavinį „dalyvauti įgyvendinant programinį ir konkursinį etninės kultūros plėtros ir nematerialaus kultūros paveldo apsaugos finansavimą“. EKGT jau daugelį metų kelia klausimą, kad etninei kultūrai vis mažinamas finansavimas Kultūros rėmimo fondo (toliau – KRF) lėšomis, kurias skirsto Lietuvos kultūros taryba (toliau – LKT).

LKT 2021 m. birželio 16 d. paskelbė viešas konsultacijas dėl Kultūros rėmimo fondo lėšomis finansuojamų projektų teikimo gairių (toliau – Gairės) naujo projekto ir pakvietė visuomenę iki birželio 28 d. pateikti pastabas ir pasiūlymus internete pateiktoje formoje. EKGT atstovai teikė pastabas nurodytoje internetinėje formoje, tačiau ji nesudaro galimybės identifikuoti vertintojus ir nepateikia patvirtinimo apie dalyvavimą viešosiose konsultacijose. Todėl atskirai teikiame EKGT pastabas dėl Gairių projekto.

- Visų pirma reikia pabrėžti, kad pagal Gairės didžioji KRF lėšų dalis kultūros projektams skiriama nesivadovaujant atskirų kultūros ir meno sričių specifikos principu. Atskiroms kultūros sritims tenka tik 29 proc. KRF lėšų, kai didžiausia dalis – net 52 proc. – skiriama tarpsritinėms programoms, neskaitant regionų „Tolygios raidos programos“ (15 proc.). Programų vertintojų kompetenciją sunku apibrėžti, nes projektus vertinantys ekspertai parenkami būtent pagal atskiras sritis. Atkreipiame dėmesį, kad kitose šalyse projektų atranka ir finansavimas daugiausia vyksta suskirsčius lėšas pagal atskiras kultūros sritis, numatant joms proporcingai suderintas pastovias finansavimo kvotas ir vertinant projektus pasitelkus atitinkamos srities specialistus. Pavyzdžiui, Estijos KRF visiškai nefinansuoja programų, tačiau net 75 proc. lėšų skiria atskiroms sritims, o likusią dalį (25 proc.) – regionams; Latvijos KRF sritims skiria 56 proc. lėšų, programoms – 33 proc. Taigi tik Lietuva nesivadovauja projektinio finansavimo per atskiras sritis prioritetu (žr. Lietuvos, Estijos ir Latvijos KRF skirstymo proporcijų palyginimą 1 priede). Kaip rodo Estijos KRF pavyzdys, per atskiras sritis galima daug kryptingiau ir kompetentingiau įgyvendinti tikslus, kurie Lietuvoje įvardyti ir priskirti tarpsritinėms programoms (pvz., stipendijos, kvalifikacijos

kėlimas, ugdytas kultūra, tarptautiniai ir tęstiniai renginiai, menas žmogaus gerovei ir t.t.). Siekiant užtikrinti didesnę kultūros projektų vertinimo Lietuvoje kompetenciją ir skaidrumą, siūlome permaštyti KRF skirstymo proporcijas ir įtvirtinti Gairėse didesnę finansavimą atskiroms kultūros sritims, atsisakant daugumos tarpsritinių programų.

- Etninė kultūra iš esmės yra atskira kultūros sritis, tačiau 2019 m. buvo perkelta iš kultūros ir meno sričių sąrašo (Gairių 1 priedo) į programų sąrašą. Tai nepasiteisino, nes palyginus etninės kultūros 2018–2020 m. finansavimą kitų programų kontekste tenka konstatuoti, kad etninei kultūrai lėšos sumažėjo net 19 proc. (žr. 2 priedą).

- EKGKT ne kartą teikė pastabas, kad Gairėse įtvirtinta nuostata drausti pareiškėjams ne iš didžiųjų miestų teikti projektus į kai kurias programas yra nepagrįsta, kadangi šios programos savo tikslais yra netgi labiau susijusios su regionais, negu su didmiesčiais (pagal Gairių 15.5 punktą regionų atstovai negali teikti paraiškų į programas „Etninė kultūra ir nematerialus kultūros paveldas“, „Kūrybinės bendruomenių iniciatyvos“, „Ugdytas kultūra“, „Menas žmogaus gerovei“, „Kultūros ir kūrybinės industrijos“, „Humanitarinės literatūros leidyba“). Tiek didmiesčių, tiek regionų pareiškėjų projektai gali būti finansuojami pagal Gairių 1 priedą „Kultūros rėmimo fondo lėšomis finansuojamos sritys ir veiklos“, tačiau etninė kultūra, kaip minėta, iš jo buvo išbraukta. Taigi, skirtingai negu kitų sričių atstovams, etninės kultūros projektų kūrėjams sudaromos mažesnės galimybės teikti paraiškas į specializuotą savo srities finansavimo kryptį ir tikėtis kompetentingo būtent savo srities ekspertų vertinimo. Kita vertus, etninės kultūros projektų kūrėjai iš regionų gali teikti etninės kultūros projektus tik pagal regionams skirtą „Tolygios raidos programą“ (kaip ir profesionalaus meno atstovai), tačiau į šią programą nebegali teikti etnokultūros atstovai iš Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos miestų (žr. Gairių 15.4 punktą). Tokių apribojimų neturi kitos šalys: pavyzdžiui, Estijoje pareiškėjai gali tikėtis paramos teikdami projektus tiek į regioninius, tiek į atskiroms kultūros sritims skirtus KRF fondus. Siūlome apsvarstyti siūlymą atsisakyti apribojimų regionų atstovams dėl projektų teikimo į tam tikras programas.

- Siūlome koreguoti Gairių projektą ir gražinti etninės kultūros sritį į Gairių 1 priedą „Kultūros rėmimo fondo lėšomis finansuojamos sritys ir veiklos“. Tokiu atveju reikėtų peržiūrėti 1 priede nurodytas finansuojamas veiklas, kurios apibrėžtos per siaurai – pirmenybę teikiant profesionaliai kūrybai ir kitoms susijusioms veikloms, nepaliekant erdvės platesnio pobūdžio sociokultūriniais projektams, būdingiems etninei kultūrai.

- Atitinkamai siūlome keisti programą „Etninė kultūra ir nematerialus kultūros paveldas“ į „Nematerialaus kultūros paveldo“ programą, sutelkiant dėmesį į UNESCO Nematerialaus kultūros paveldo apsaugos konvencijos įgyvendinimą. Atkreipiame dėmesį, kad programa „Kultūros paveldo projektai“ (Gairių 10 priedas) yra skirta daugiausia materialaus kultūros paveldo projektams, todėl kaip atsvara reikalinga atskira „Nematerialaus kultūros paveldo“ programa. Manome, kad į šią programą, kaip ir į programą „Kultūros paveldo projektai“ turėtų teisę teikti projektus pareiškėjai iš visos Lietuvos, kadangi tiek didmiesčiuose, tiek regionuose įgyvendinamos įvairios veiklos, užtikrinančios nematerialaus kultūros paveldo vertybių tęstinumą ir sklaidą. Šiai programai siūlome skirti bent 350 tūkst. Eur – iki šiol buvusios „Etninės kultūros ir nematerialaus kultūros paveldo“ programos finansavimo kvotą. Atkreipiame dėmesį, kad etninei kultūrai skirtas finansavimas sumažėjo net 60 proc. – nuo 583 tūkst. Eur 2015 metais iki 350 tūkst. Eur 2020 metais (žr. 3

priedą), nepaisant papildomai pridėtų nematerialaus kultūros paveldo veiklų. Minėtas siūlymas dėl naujos programos finansavimo leistų ištaisyti lėšų mažinimo šiai sričiai ydingas tendencijas.

- Remiantis analogija su programomis „Tęstiniai mėgėjų meno renginiai“ (Gairių 2 priedas), siūlome sukurti atskirą programą „Tęstiniai etninės kultūros renginiai“, kadangi kai kurie etninės kultūros festivaliai ir kiti tęstiniai renginiai nepagrįstai priskiriami mėgėjų menui, nors savo pobūdžiu nuo jo gerokai skiriasi. Daugybė reikšmingų aukščiausio lygmens etninės kultūros tarptautinių tęstinių renginių negauna finansavimo, nors pagal EK įstatymo 4 straipsnį etninės kultūros valstybinės globos uždaviniai yra „remti etninę kultūrą populiarinančius renginius“, „remti lietuvių etninės kultūros sklaidimą pasaulyje bei skatinti kitų pasaulio tautų kultūros pažinimą“. Siūloma nauja programa „Tęstiniai etninės kultūros renginiai“ leistų įgyvendinti šias įstatymo nuostatas.

- Atkreipiame dėmesį, kad programa „Atminties įprasminimas ir pilietinis ugdymas“ (Gairių 9 priedas) realiai nesudaro sąlygų plėtoti pilietinį ugdymą Lietuvoje. 2019 m. iš jos buvo išbraukta veikla „Projektai, skatinantys Lietuvos gyventojų pilietiškumą“ ir liko tik veiklos, skirtos proginių valstybinės reikšmės renginių įgyvendinimui Lietuvoje ir užsienyje, tremties ir palaidojimo vietų lankymui, programos „Globali Lietuva“ idėjos sklaidai. Siekiant kryptingesnio pilietinio ugdymo Lietuvoje, siūlome grąžinti į šią programą veiklą „Projektai, skatinantys Lietuvos gyventojų pilietiškumą“, skiriant jai ne mažiau kaip pusę visos programos lėšų.

EKGT ekspertų nuomone, Gairių projektą būtina iš esmės tobulinti atsižvelgiant į aukščiau išsakytas pastabas.

PRIDEDAMA:

- 1 priedas. Estijos, Latvijos ir Lietuvos Kultūros rėmimo fondų skirstymo proporcijos, 1 lapas;
- 2 priedas. Kultūros rėmimo fondo lėšomis finansuojamos programos 2018–2021 m., 6 lapai;
- 3 priedas. 2015–2020 m. LKT skirtos lėšos etninės kultūros projektams kitų sričių kontekste, 1 lapas.

Tarybos pirmininkė



Dalia Urbanavičienė